

Kieran Hixon
Colorado State Library

Współpraca w środowisku wiejskim — biblioteki wiejskie jako centra cyfrowego świata XXI wieku

Streszczenie: Autor przedstawia przykłady amerykańskich rozwiązań w zakresie wspierania cyfryzacji bibliotek wiejskich. Na przykładzie stanu Kolorado prezentuje możliwości pomocy publicznej w walce z wykluczeniem cyfrowym na wsi.

Słowa kluczowe: biblioteki wiejskie, wykluczenie cyfrowe, pomoc publiczna, cyfryzacja

W XX w. zadaniem bibliotek było przybliżenie świata konkretnej społeczności. Zadaniem bibliotek XXI w. jest zabranie w świat konkretnej społeczności¹.

W materiale wideo promującym biblioteki amerykańskiego hrabstwa Douglas Jamie LaRue kreśli wspaniały obraz bibliotek i systemów bibliotecznych XXI w. W jaki sposób cyfryzacja nowej ery dociera do małych, wiejskich bibliotek, w których nie ma szerokopasmowego Internetu ani działów ds. komputeryzacji? Dzisiaj biblioteki wiejskie często mają mniej pracowników, mniej zbiorów i ograniczone środki na zmodernizowanie posiadanych technologii². Chociaż z łatwością przyjmujemy, że szybki Internet jest już w każdym domu, w rzeczywistości w środowiskach wiejskich aż w 73% przypadków to biblioteki stanowią podstawowe źródło darmowego dostępu do komputerów i Internetu³. W stanie Kolorado ponad 900 000 gospodarstw nie ma dostępu do sieci⁴. Oznacza to, że wiele osób jest odciętych od informacji o pracy, stypendiach na naukę, służbie zdrowia czy rozrywce.

Niemniej jednak wizja, jaką roztacza LaRue, opiera się na bardzo silnej środowiskowo-twórczej roli bibliotek wiejskich. Zarówno biblioteki wiejskie, jak i cała społeczność wiejska, mają wielkie szanse, aby zrealizować wizję bibliotek XXI w. 43% bibliotek wiejskich już jest zaangażowanych w różnego rodzaju partnerstwo społeczne⁵. Biblioteki wiejskie są w stanie budować społeczeństwo XXI w., dobrze radzące sobie ze środowiskiem cyfrowym, które rozwinie infrastrukturę potrzebną do uczestnictwa w cyfrowej rzeczywistości. Placówki te kładą nacisk na budowanie silnych więzi społecznych i właściwie już skupiły wokół siebie określoną społeczność poprzez zapew-

¹ LARUE, J. *Douglas County Libraries - the digital branch* [on-line]. 2012, January 25 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://jaslarue.blogspot.com/2012/01/douglas-county-libraries-digital-branch.html>.

² FLATLEY, R., WYMAN, A. Changes in rural libraries and librarianship: a comparative survey. *Public Library Quarterly* 2009, nr 1 (28), s. 24–39.

³ *Exploring the digital nation: computer and Internet use at home* [on-line]. U.S. Department of Commerce, November 2011 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ntia.doc.gov/files/ntia/publications/exploring_the_digital_nation_computer_and_internet_use_at_home_11092011.pdf.

⁴ PEREZ, R. Broad access. W: *Tableau Software* [on-line]. 2011, February 7 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tableausoftware.com/about/blog/2011/02/broadband-access>.

⁵ FLATLEY, R., WYMAN, A. dz. cyt.

nianie dostępu do usług, do sprzętu oraz do szkoleń. Teraz mogą stać się centrami cyfrowego świata XXI w. i wyprowadzić swoich użytkowników z obszaru wykluczenia cyfrowego.

Pomoc stanowa w walce z wykluczeniem cyfrowym

Korzystanie z programów stanowych to dla bibliotek wiejskich jeden ze sposobów na zapewnienie lokalnemu środowisku dostępu do oferty cyfrowej. Konsorcjum Bibliotek Kolorado (Colorado Library Consortium — CLiC) oraz Biblioteka Stanu Kolorado (Colorado State Library) przygotowały szereg programów, dzięki którym biblioteki wiejskie mogą oferować dostęp do usług, komputerów oraz szkoleń.

CLiC tworzy katalog ujednolicony AspenCat, który jest udostępniany wszystkim stanowym bibliotekom, co ma szczególne znaczenie dla bibliotek wiejskich. Katalog działa na opensource'owym systemie Koha⁶. Do AspenCat należy obecnie 16 bibliotek publicznych, 13 szkolnych i 2 specjalne⁷. Opłaty członkowskie są stosunkowo niskie, na co CLiC kładło szczególny nacisk⁸. Konsorcjum zapewnia bibliotekom AspenCat telefoniczne i e-mailowe wsparcie w administrowaniu systemem, natomiast pomoc techniczną oferuje Progressive Technology Federal Systems [firma specjalizująca się w tworzeniu aplikacji do zarządzania zasobami informacyjnymi w instytucjach — przyp. tł.]⁹. Korzyścią wynikającą z uczestnictwa w katalogu ujednoliconym jest to, że biblioteki członkowskie łatwo mogą wzajemnie wypożyczać sobie książki. Tym sposobem biblioteka członkowska znacząco zwiększa liczbę książek, które może udostępnić swoim czytelnikom. Na przykład, biblioteka Bethune School, która posiada 3009 książek, ma dostęp aż do 500 000 publikacji. Koszt tego dostępu równy jest cenie zintegrowanego systemu bibliotecznego, z którego biblioteka korzysta¹⁰.

Konsorcja e-booków przypominają katalog ujednolicony, który bibliotekom wiejskim przynosi wiele korzyści przy jednocześnie niskich kosztach. Jim Schepke, kierownik Zespołu ds. E-booków COSLA [Chief Officers of State Library Agencies — przyp. tł.] podkreśla: *Zbyt wiele małych bibliotek nie może rozszerzyć swojej oferty, ponieważ nie są w stanie połączyć sił z większymi bibliotekami i dzielić z nimi kolekcji e-booków*¹¹. Flagler w stanie Kolorado to miasteczko liczące 600 mieszkańców, które posiada bardzo skromną bibliotekę w niewielkim budynku. Pracująca w niej bibliotekarka, Vivien Schaal, mówi: *E-booki są bardzo ważne, ludzie oczekują, że biblioteka im je zaoferuje*¹². Jednakże tej małej biblioteki nie stać na kupno własnych e-booków. Gdyby biblioteka we Flagler przystąpiła do konsorcjum — czy to już istniejącego, czy też utworzonego specjalnie w celu udostępniania e-booków — mogłaby wyjść na-

⁶ *Welcome to AspenCat* [on-line]. [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://aspencat.info>.

⁷ O'GRADY, S. rozmowa z autorem. Feb. 16, 2012.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ KELLY, M. COSLA survey shows 39 percent of public libraries do not offer downloadable media services. *The Digital Shift* [on-line]. 2011, December 7 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.thedigitalshift.com/2011/12/ebooks/cosla-survey-shows-39-percent-of-public-libraries-do-not-offer-downloadable-media-services/>.

¹² SCHAAL, V., rozmowa z autorem. Feb. 14, 2012.

przeciw oczekiwaniom czytelników i nie tylko umożliwić im korzystanie z e-booków, ale także pomóc w walce z wykluczeniem cyfrowym.

Bibliotekarze wprowadzają nowe technologie do odizolowanych społeczności

Wcielenie w życie wizji społeczności wiejskiej uczestniczącej w cyfrowym świecie wymaga zarówno alfabetyzacji cyfrowej, jak i kulturowej [*digital and cultural literacies* — przyp. tł.]. Chociaż może się wydawać, że zwrot nakładów, jakie biblioteki ponoszą w związku z posiadaniem czytników e-booków, tabletów czy najnowszych cyfrowych urządzeń jest niewielki, to jednak kwestią zasadniczą jest szeroka dyskusja nad zaznajamianiem społeczeństwa z nowinkami technologicznymi¹³. Słuchanie o papierze elektronicznym czy oglądanie iPada w telewizji to nie to samo, co dotykanie czytnika lub tabletu. Zatem dla bibliotek wiejskich podstawowym zwrotem inwestycji jest fakt, że jej użytkownicy poznają najnowsze technologie — nie czują się biedni czy zacofani z powodu braku przedmiotów, o których „wszyscy” mówią. Umiejętność wypełnienia internetowego formularza, stworzenia strony WWW własnej firmy czy też korzystanie z Facebooka, aby kontaktować się z dalekimi krewnymi — to bezcenne korzyści.

Dla bibliotek wiejskich ogromnym wysiłkiem finansowym jest zdobycie sprzętu, ale najważniejsze są wiedza i cyfrowe kompetencje lokalnej społeczności. W bibliotekach, w których pracują zwykle dwie lub trzy osoby, zazwyczaj nie ma działów komputeryzacji ani specjalnego budżetu na wdrażanie nowych technologii. W tym celu Biblioteka Stanu Kolorado przystąpiła do programu BTOP — Broadband Technology Opportunities Program, w ramach którego można uzyskać granty finansowane z funduszy stanowych. Dzięki programowi w 2011 r. biblioteki z 83 niedoinwestowanych regionów otrzymały w sumie 1072 komputery stacjonarne, laptopy, tablety i inne urządzenia. W liczącej 1900 mieszkańców miejscowości Limon w 2011 r., czyli w pierwszym roku uczestnictwa w programie BTOP, z komputerów skorzystano 11 200 razy¹⁴. W ramach grantu Biblioteka Stanu Kolorado może nie tylko kupować sprzęt, ale także zatrudnić trzech trenerów, którzy pomagają bibliotekom zaznajamiać lokalną społeczność z nowymi technologiami, a tym samym podnosić poziom cyfrowych kompetencji i poprawiać dostęp do informacji w całym stanie Kolorado. Chociaż grant umożliwia nabycie ważnego i drogiego sprzętu, kwestią jego implementacji zajmują się już sami bibliotekarze.

Biblioteki stanu Kolorado bardzo się od siebie różnią, nie ma dwóch, które wybrałyby takie same rozwiązania. Jak mówi Tom Robins, *czynnikiem wyróżniającym nie są zbiory, ale pomysłowość*. Wiele bibliotek wiejskich jest bardzo pomysłowych w tworzeniu dla swojej społeczności wielkich rzeczy w nowy sposób. Bibliotekarz dysponujący rocznym budżetem na zakup książek w wysokości 50 dolarów, stawia czoła burmistrzowi, który uważa lokalną bibliotekę za magazyn starych książek — zaczyna działać, umieszcza w katalogu linki do darmowych e-booków, wykorzystuje fundusze BTOP i kupuje do swojej biblioteki 16 komputerów dla czytelników¹⁵. To nie

¹³ http://learnlink.aed.org/Publications/Sourcebook/chapter1/CLC_modelofuse.pdf.

¹⁴ REIMER, L., rozmowa z autorem, Feb. 14, 2012.

¹⁵ LAWSON, C., rozmowa z autorem, Feb. 15, 2012.

książki czy literatura pomocnicza sprawiają, że biblioteka funkcjonuje — to sympatia, jaką bibliotekarz darzy lokalną społeczność.

Kiedy niektórzy zastanawiają się nad sensem istnienia bibliotek w epoce Google'a czy Kindle'a, biblioteki wiejskie stanowią przykład instytucji publicznych, które oferują dostęp do ważnych serwisów, oprogramowania, książek, zapewniają także przestrzeń do integracji. Biblioteki te to często dla lokalnej społeczności jedyne drzwi do cyfrowego świata. Codziennie pracują na rzecz zlikwidowania problemu cyfrowego wykluczenia. Nie zawsze mają środki na to, żeby być magazynami książek, ale zamiast tego stają się centrami życia społecznego.

Bibliografia:

1. *Exploring the digital nation: computer and Internet use at home* [on-line]. U.S. Department of Commerce, November 2011 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ntia.doc.gov/files/ntia/publications/exploring_the_digital_nation_computer_and_internet_use_at_home_11092011.pdf.
2. FLATLEY, R., WYMAN, A. Changes in rural libraries and librarianship: a comparative survey. *Public Library Quarterly* 2009, nr 1 (28), s. 24–39.
3. http://learnlink.aed.org/Publications/Sourcebook/chapter1/CLC_modelofuse.pdf.
4. KELLY, M. COSLA survey shows 39 percent of public libraries do not offer downloadable media services. *The Digital Shift* [on-line]. 2011, December 7 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.thedigitalshift.com/2011/12/ebooks/cosla-survey-shows-39-percent-of-public-libraries-do-not-offer-downloadable-media-services/>.
5. LARUE, J. *Douglas County Libraries - the digital branch* [on-line]. 2012, January 25 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://jaslarue.blogspot.com/2012/01/douglas-county-libraries-digital-branch.html>.
6. LAWSON, C., rozmowa z autorem, Feb. 15, 2012.
7. O'GRADY, S. rozmowa z autorem. Feb. 16, 2012.
8. PEREZ, R. Broad access. W: *Tableau Software* [on-line]. 2011, February 7 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tableausoftware.com/about/blog/2011/02/broadband-access>.
9. REIMER, L., rozmowa z autorem, Feb. 14 2012.
10. SCHAAL, V., rozmowa z autorem. Feb. 14, 2012.
11. *Welcome to AspenCat* [on-line]. [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://aspencat.info>.

Tłumaczenie: Joanna Grześkowiak-Stepowicz

Nota redakcyjna:

Oryginalny tekst: HIXON, K. Leveraging rural collaboration: rural libraries as the 21st century digital nucleus. *Colorado Libraries* [online] 2012 Vol. 36, nr 2 [Dostęp 25.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://coloradolibrariesjournal.org/articles/leveraging-rural-collaboration-rural-libraries-21st-century-digital-nucleus>.

Tłumaczenie i przedruk artykułu w Biuletynie EBIB wykonane za zgodą autora i wydawcy. Tłumaczenie dofinansowane ze środków MNiSW.

Hixon, K. Współpraca w środowisku wiejskim - biblioteki wiejskie jako centra cyfrowego świata XXI wieku. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2012, nr 9 (136), *Małe biblioteki w globalnej wiosce* [Dostęp: 20.12.2012] Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/136/136_hixon.pdf. ISSN 1507-7187.